

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

Melding om vedtak

Deres ref./deres dato:	Vår ref.:	Arkivkode:	Dato:
/	2014/173/ÅSHE	G64	29.04.2014

Høringsuttalelse - reservasjonsordning for fastleger

Vedlagt oversendes høringsuttalelse fra Fet kommune vedr reservasjonsordning for fastleger. Fet kommune er prinsipielt imot at det innføres en reservasjonsrett.

Med hilsen

Åse Hestvik
rådgiver helse og omsorg

Fet kommune

Sammen skaper vi trivsel og utvikling

Arkivsak: 2014/173-6

Arkiv: G64

Dato: 31.03.2014

SAKSFRAMLEGG

Saksbehandler: Åse Hestvik

Utv.saksnr	Utvalg	Møtedato
15/14	Fast utvalg for helse og omsorg	24.04.2014
59/14	Formannskapet	28.04.2014

Høringsuttalelse - reservasjonsordning for fastleger

Rådmannens innstilling:

Rådmannens forslag til høringsuttalelse sendes til Helse- og omsorgsdepartementet som Fet kommunes syn på departementets forslag om reservasjonsordning for fastleger

Saksprotokoll i Fast utvalg for helse og omsorg - 24.04. 2014

Fast utvalg for helse og omsorgs behandling

Det fremkom ingen kommentarer til saken

Helse- og omsorgsutvalget anbefaler kommunestyret å vedta rådmannens innstilling

Fast utvalg for helse og omsorgs enstemmige innstilling:

Rådmannens forslag til høringsuttalelse sendes til Helse- og omsorgsdepartementet som Fet kommunes syn på departementets forslag om reservasjonsordning for fastleger

Saksprotokoll i Formannskapet - 28.04.2014

Formannskapets behandling:

Fast utvalg for helse og omsorgs innstilling ble enstemmig vedtatt.

Formannskapets enstemmige vedtak:

Rådmannens forslag til høringsuttalelse sendes til Helse- og omsorgsdepartementet som Fet kommunes syn på departementets forslag om reservasjonsordning for fastleger

Vedlegg:

1. Høringsbrev fra Helse- og omsorgsdepartementet om reservasjonsordning for fastleger, av 21. januar 2014
2. Høringsnotat fra Helse- og omsorgsdepartementet

Dokumenter som ligger på saken:

Interpellasjon om reservasjonsrett for fastleger i Fet kommune, ved Sigmund Valberg (Ap)
Interpellasjon om reservasjonsrett for fastleger i Fet kommune, K-sak 7/14 av 24. februar 2014

Bakgrunn for saken:

Fet kommunestyre behandlet i K-sak 7/14 av 24. februar 2014 interpellasjon vedr reservasjonsrett for fastleger. Det ble fattet slikt vedtak:

«Kommunestyret mener at de foreslåtte lovendringene vil kunne medføre et dårligere og mer byråkratisk offentlig helsetilbud. Forslaget vil også sette kvinner i en vanskelig situasjon i møte med primærhelsetjenesten.

Kommunestyret mener at hensynet til kvinner i en sårbar situasjon veier tyngst og ber derfor om at Helse- og omsorgsdepartementets forslag slik det fremkommer i høringsnotatet, ikke blir fremmet for Stortinget. Dersom forslaget likevel blir fremmet og vedtatt av Stortinget, vil ikke Fet kommune tillate fastlegekontrakter som åpner for at fastleger kan reservere seg mot å henvise til abort.

Fet kommune formidler også vårt syn i en egen høringsuttalelse til Helse- og omsorgsdepartementet. Rådmannen fremmer gjennom egen sak for formannskapet forslag til høringsuttalelse fra Fet kommune. Høringsfristen er 30.april».

Saksutredning:

Helse- og omsorgsdepartementet har sendt på høring forslag til endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og pasient- og brukerrettighetsloven med forslag om hjemmel til å gi forskrifter om reservasjonsmulighet for fastleger og rett til å skifte fastlege ved reservasjon.

Samtidig er det foreslått endring i fastlegeforskriften og forskrift om pasient- og brukerrettigheter i fastlegeordningen. Det foreslås å åpne for at kommuner kan inngå avtale om reservasjon med fastleger som av samvittighetsgrunner ikke ønsker å henvise kvinner til abort.

Høringsnotatets hovedinnhold:

I gjeldende rett er det innenfor menneskerettighetene regulering både av retten til samvittighetsfrihet og forbud mot diskriminering. Borgernes frihet til å gi uttrykk for sin overbevisning kan begrenses dersom begrensningene er foreskrevet ved lov og er «nødvendig i et demokratisk samfunn». Oppfyllelse av andre menneskerettigheter kan være et formål som kan tale for å begrense samvittighetsfriheten.

Etter abortloven av 1975 og abortforskriften er det en rett for helsepersonell å kunne reservere seg mot å utføre eller assistere ved abortinngrep. Denne retten gjelder for helsepersonell i spesialisthelsetjenesten. Det foreligger ingen rett til å reservere seg mot å henvise til abort eller mot å gjennomføre informasjons- og veiledningsoppgavene som følger av abortloven.

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår en tilføyelse i helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 tredje ledd. Tilføyselen skal gi formell hjemmel til å utarbeide forskrifter om mulighet for fastleger til å reservere seg mot henvisning og behandling ved alvorlige samvittighetskonflikter knyttet til liv og død. Med alvorlige samvittighetskonflikter knyttet til liv og død menes først og fremst abort.

Hjemmelen vil imidlertid også omfatte forskrifter om reservasjon mot aktiv dødshjelp dersom dette skulle bli aktuelt i Norge. Hjemmelen skal ikke omfatte forskrivning eller innsetting av prevensjon eller henvisning til assistert befruktning.

Videre foreslår departementet en endring i pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 c fjerde ledd. Endringen skal gi formelt grunnlag for å utarbeide forskrifter om utvidet rett til å skifte fastlege for pasienter som står på liste hos en fastlege som har reservert seg mot henvisning til abort.

I høringsnotatet foreslår departementet samtidig endringer i fastlegeforskriften og i forskrift om pasient- og brukerrettigheter i fastlegeordningen. Kommuner skal med dette få adgang til å inngå avtaler med fastleger om at disse kan reservere seg av samvittighetsgrunner mot å henvise kvinner til abort. Det er dermed ikke slik at leger alene foretar en reservasjon, men det er den enkelte kommune som avgjør om den vil inngå avtale med aktuell fastlege om slik reservasjon.

Fastlegen som reserverer seg må sørge for at kvinner på hans eller hennes liste som vurderer eller ønsker henvisning til abort, får tilbud om konsultasjon hos en annen fastlege i nærheten senest innen neste virkedag.

Før kommunen kan inngå avtale om reservasjon, må fastlegen dokumentere at han eller hun har inngått en skriftlig avtale med en kollega som forplikter seg til å ta imot og henvise de aktuelle kvinnene. Forslaget representerer slik sett et unntak fra fastlegenes listansvar.

Fastlegen som har reservert seg skal også informere kvinner på sin liste som vurderer eller ønsker henvisning til abort om at de kan henvende seg direkte til sykehuset uten henvisning fra fastlege.

Personer som står på listen til en fastlege som reserverer seg, skal få rett til å skifte til en fastlege som ikke har reservert seg. Dette skiftet skal ikke regnes som et skifte etter reglene om inntil to fastlegeskifter per kalenderår. Før kommunen kan inngå en avtale om reservasjon, må den forsikre seg om at det er andre fastleger i nærheten med åpne lister slik at de som ønsker det kan skifte til en fastlege som ikke har reservert seg.

Fastlegen skal informere alle sine eksisterende listeinnbyggere om reservasjonsavtalen straks avtalen er inngått. Kommunen skal sørge for at alle innbyggerne får informasjon om hvilke leger som til enhver tid har reservert seg slik at innbyggerne er kjent med det når de skal velge fastlege.

I høringsnotatet (vedlegg 2) er det redegjort for bakgrunnen for forslagene og departementets vurderinger.

Rådmannens forslag til høringsuttalelse:

Diskusjonen om reservasjon ut fra samvittighetsgrunner inneholder mange etiske og prinsipielle momenter, der både menneskerettighetskonvensjoner og norsk lovgivning for øvrig legger viktige føringer og standarder.

Departementet legger til grunn at fastleger bør ha en begrenset adgang til reservasjon, der det i høringsnotatet legges stor vekt på at samfunnet er tjent med fastleger som reflekterer over etiske spørsmål og at en ikke er tjent med at fastleger føler seg tvunget til å handle i strid med sin samvittighet. Fet kommune ser at det for enkelte leger kan oppleves etisk problematisk å henvise en kvinne til abort.

Fet kommune vil likevel fremheve at fastlegene gjennom avtale med kommunen er gitt en posisjon og en rolle for å oppfylle det offentliges ansvar for å ivareta innbyggernes rett til helsehjelp og legetjenester. Kommunen mener at når en lege har en fastlegeavtale, er det denne legens primære oppgave å ivareta alle pasienters behov, eller ønsker om allmennlegetjenester, informasjon og veiledning på en god og individuell måte.

Fastlegens samvittighet eller tro skal ikke være agenda for behandlingen pasienten får. En formalisert reservasjonsrett vil være uforenelig med hensynet til likeverdige og tilgjengelige tjenester, som må veie tyngre i den samfunnsmessige avveining. Kommunen har ansvar for at innbyggerne tilbys en kvalitetsmessig god og forutsigbar primærhelsetjeneste, og samvittighetsfriheten og utøvelsen av den må ikke få et slikt rom at den påfører innbyggerne en uforholdsmessig belastning eller ulempe.

Nettopp fastlegene må ta det helhetlige ansvaret med å fylle rollen som hjelper og veiviser for pasientene inn mot den øvrige helsetjenesten.

Spørsmål om abort er for mange kvinner sårbart og vanskelig, og krever god oppfølging fra fastlegen. Mange pasienter har et langvarig forhold til sin fastlege, og det vil være en stor tilleggsbelastning om nettopp de vanskelige spørsmål som er tilknyttet en aborthenvisning skal drøftes med en annen lege kvinnen ikke kjenner.

Hensynet til pasienten må i disse spørsmål veie tyngre enn hensynet til legens overbevisning, og den klare hovedregelen må være at pasienter skal få dekket alle de allmennlegetjenester som de har behov for hos sin fastlege - også tjenester som innebærer vanskelige etiske avveininger. Legenes overbevisning kan ikke begrunne en reservasjonsmulighet slik det er foreslått fra departementet. Fet kommune er prinsipielt imot at det innføres en reservasjonsrett.

Dersom departementet skulle innføre en reservasjonsordning, mener Fet kommune at avgjørelsen av om det skal inngås avtale med fastleger må legges til kommunens myndighetsområde. Det er kommunene lokalt som har best oversikt over konsekvensene av eventuelle reservasjonsønsker fra

fastlegene, og som dermed må styre avveiningen mellom hensynet til den enkelt fastlege opp mot hensynet til å sikre tilgjengeligheten til legetjenester for innbyggerne.

Fet kommune vil i tillegg fremheve enkelte praktiske utfordringer ved en reservasjonsordning. Kommunene har ansvaret for å organisere fastlegeordningen. De skal sørge for tilbud om allemennlegetjenester og at et tilstrekkelig antall leger deltar i fastlegeordningen slik at alle som ønsker det får plass på en fastleges liste. For noen kommuner er dette i seg selv en utfordring, fordi det enkelte steder i landet er vanskelig å rekruttere leger, det er lange avstander og store sprik i befolkningssammensetning og behov.

I forslaget skal kommunene vurdere ut fra lokale forhold om det er tilstrekkelig tilgang til fastleger før det inngås avtale om å reservere seg. Videre skal kvinner som vurderer eller ønsker henvisning til abort kunne få tilbud om konsultasjon hos en annen lege i nærheten innen neste virkedag.

Det er grunn til å reise tvil om de mindre kommunene vil kunne sikre at kravene i en reservasjonsordning kan oppfylles samtidig som det skal sikres tilstrekkelig tilgang til fastleger. Dette betyr at det reelle innholdet i en reservasjonsordning vil bli uthulet i det praktiske liv i mange kommuner.

Videre vil ordningen med avtaleplikt mellom fastlegene for å sikre tilgangen til legekonsultasjoner stille store krav til organisatorisk tilrettelegging og lojalitet blant kollegene, fordi kommunene ikke kan pålegge en kollega å overta andre fastlegers pasienter.

RÅDMANNEN I FET

Trine Myrvold Wikstrøm
(sign)